

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доцента, кандидата юридичних наук, доцента, кафедри державного будівництва
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
Величка Валерія Олександровича
на дисертацію Посторонки Інни Георгіївни на тему: «Муніципалізм як концепт:
загальнотеоретичне дослідження», представлену на здобуття наукового ступеню
– доктора філософії за спеціальністю 081 – Право,
за спеціальністю 081 Право

Актуальність дослідження. Демократична, правова, соціальна, європейська Україна – це сильні регіони з розвиненою муніципальною владою, яка відповідає потребам і запитам людей певної адміністративно-територіальної одиниці, покликана якісно вирішувати питання місцевого значення, ураховуючи комплекс особливостей певного регіону.

Саме із цією метою постійно відбуваються децентралізація публічної влади, зміцнення фінансового та матеріального підґрунтя місцевого самоврядування, добровільне об'єднання територіальних громад, розвиток їхньої соціально-економічної інфраструктури тощо.

Окреслені процеси тривають у контексті активного розвитку муніципального права, оновлення його складових, формування нових муніципально-правових інститутів.

У зв'язку з цим дослідження проблеми муніципалізму сприятиме не тільки практичному втіленню відповідних положень, але й подальшому розвитку як фундаментальної, так і галузевої юридичної науки, насамперед, науки конституційного права та муніципального права. Саме з цієї причини формування цілісної наукової концепції, котра розкриває природу муніципалізму як багатоаспектного явища політико-правового буття, виявляється як актуальне завдання юридичної науки, так і практики державного будівництва.

Наукова обґрунтованість положень, висновків та рекомендацій, сформульованих авторкою, полягає у тому, що дисертаційна робота є комплексним монографічним дослідженням, у якому вперше подано цілісну наукову концепцію, що розкриває природу муніципалізму як багатоаспектного явища політико-правового буття.

Достовірність отриманих наукових результатів зумовлена правильно підбраною та застосованою методологічною базою, що складається з філософсько-світоглядних, загальнонаукових і спеціально-наукових методів дослідження, спрямованих на об'єктивний аналіз досліджуваного явища.

Розкриваючи природу муніципалізму, дисертантка керувалася діалектичним методом наукового пізнання, який передбачає дослідження явищ і процесів у їх становленні, розвитку, взаємозв'язку та взаємозумовленості.

Метод діалектичної логіки дав змогу визначити спільне й відмінне в онтологічному осмисленні процесів становлення та взаємодії людини, її соціальних груп і асоціацій, що існують у межах територіальної громади та функціонують в умовах місцевого самоврядування як форми реалізації локальної демократії – первинного системно-комплексного концепту муніципалізму.

На основі загальнонаукових методів аналізу і синтезу простежено еволюцію уявлень про природу муніципалізму в контексті світової та вітчизняної юриспруденції, розкрито особливості сучасних наукових інтерпретацій поняття «муніципалізм», охарактеризовано муніципалізм як соціальну та правову цінність, а також як детермінанту розвитку демократичної правової державності.

Метод сходження від абстрактного до конкретного застосовано для аналізу міжнародно-правового компонента муніципалізму та визначення його значення для розвитку місцевого самоврядування в Україні.

Системно-структурний метод у межах дослідження надав можливість окреслити особливості легалізації муніципалізму в Україні. Крім того, цей метод було застосовано в теоретичному аспекті для з'ясування ролі організаційної діяльності органів місцевого самоврядування в реалізації муніципалізму в Україні.

Завдяки антропологічному методу сформульовано положення про людиноцентристський і людинорозмірний вимір інституту локальної демократії.

На основі аксіологічного методу в дисертації обґрунтовано положення про гуманістично-ціннісні орієнтири муніципалізму та їхнє втілення в практичну площину в процесі муніципальної реформи в Україні.

Герменевтичний метод застосовано для аналізу сучасних наукових інтерпретацій поняття «муніципалізм», а також для розгляду територіальної громади як суб'єкта місцевого самоврядування та основи муніципалізму в контексті позитивного права України.

Формально-логічні методи (дедукція та індукція) дали змогу сформулювати висновки щодо об'єктивного зростання ролі та значення інституту місцевого самоврядування як на рівні внутрішньодержавного розвитку, так і в контексті його участі у глобальних процесах світового соціального поступу.

Функціональний метод було використано для вивчення діяльності органів публічної влади щодо участі в муніципальному реформуванні та застосування настанов муніципалізму, що перебуває на етапі свого осмислення, формування, формалізації та легалізації.

Наукова новизна представлених здобувачем результатів проведеного дисертаційного дослідження. В дисертації напрацьовано низку важливих положень і висновків, що мають істотне значення як для фундаментальної, так і прикладної юридичної науки, а також характеризуються науковою новизною.

Зокрема:

уперше:

аргументовано показано, що муніципалізм, як складне та багатоаспектне явище, котре має в т.ч. юридичну компоненту, котра спирається на філософський вимір повсякденності, тобто: по-перше, формується та розвивається в умовах ординарного/мирного функціонування державності (безпеки, суспільної злагоди/ соціального консенсусу); по-друге, у стабільних умовах життєдіяльності самої громади, яка забезпечує існування в її межах людини, її соціальних груп та асоціацій;

продемонстровано, що в сучасному міжнародному публічному праві склалася нова парадигма сприйняття демократичними державами міжнародних правових стандартів місцевого самоврядування.

Ці стандарти є основоположними принципами локальної демократії, а тому мають бути сприйняті Україною як цінності муніципалізму в процесі інтеграції її правової системи до загальноєвропейського правового простору;

на підставі аналізу широкого спектру діяльності органів місцевого самоврядування в реалізації принципів муніципалізму встановлено, що в умовах правової та демократичної державності відбувається розширення впливу територіальних громад, соціальних груп та громадськості в цілому на справи публічного значення, внаслідок чого питома вага адміністративної діяльності покладається саме на органи місцевого самоврядування;

доведена необхідність деталізації в Конституції України (ст. 132) положень щодо децентралізації з урахуванням кращих європейських практик, згідно з якими територіальний устрій держави має гарантує децентралізацію публічної влади. Своєю чергою устрій самоврядування не може бути ієрархічним. Такий крок є доцільним, адже аналогічні положення формалізовані в конституціях провідних країн ЄС (Конституції Бельгії 1994 р., Конституції Португалії 1976 р., Федеральної Конституції Швейцарської Конфедерації 1999 р., Конституції Італійської Республіки від 1947 р.);

аргументована потреба в доповненні національного законодавства України у сфері державної регіональної політики відповідними нормами, котрі уточнюють юридичний статус регіональних програм розвитку, стратегій розвитку територіальних громад, стратегічних планів розвитку територіальних громад. Здійснення такого кроку сприятиме термінологічній узгодженості законодавства у сфері державної регіональної політики із законодавством про державні цільові програми.

Реалізація подібного заходу має відбуватися завдяки законодавчому визначенню цілісної системи державних прогностичних та програмних документів, невід'ємним елементом якої є система документів державного стратегічного планування, узгоджених між собою за цілями, пріоритетами, способами вирішення проблем, строками дії тощо;

в контексті вимог правової визначеності, як складової верховенства права, *доведена необхідність* конкретизації предмету правового регулювання Закону України «Про співробітництво територіальних громад» (преамбула).

До ухвалення вище згаданого Закону організаційно-правові засади співробітництва територіальних громад, принципи, форми, механізми такого

співробітництва, його стимулювання, фінансування та контролю вже були унормовані Цивільним кодексом (ст. 142, 169, 172), ст. 28 Закону України «Про місцеве самоврядування».

Отже, предметом правового регулювання Закону України «Про співробітництво територіальних громад», мають бути спільні проекти – комплекси спільних заходів, що здійснюються органами місцевого самоврядування суб'єктів співробітництва за рахунок коштів місцевих бюджетів та інших не заборонених законодавством джерел і спрямовані на соціально-економічний, культурний розвиток територій, тобто положення, котрі зараз становлять зміст п. 3 ст. 1 зазначеного Закону.

Повнота викладу отриманих і сформульованих результатів у наукових працях, зарахованих за темою дисертації. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження відображено у п'яти наукових статтях, опублікованих у вітчизняних фахових наукових виданнях, а також у восьми тезах доповідей на міжнародній та всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях.

Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності. За результатами аналізу роботи встановлено, що під час використання ідей, думок і матеріалів інших авторів, здійснено посилання на відповідні наукові праці/публікації.

Досить повно І.Г. Посторонка представила зміст власних досліджень. Це в повній мірі вказує на те, що авторкою не допущено порушень вимог академічної доброчесності.

Реального або потенційного конфлікту інтересів у офіційного опонента щодо здобувачки, її наукового керівника та інших членів разової ради немає.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що сформульовані теоретичні узагальнення, пропозиції та висновки можуть бути використані в процесі законодавчого супроводу та забезпечення існування і функціонування інституту місцевого самоврядування, а також у межах проведення конституційної й муніципальної реформ в Україні, реформування системи державного регулювання конституційно-правового та муніципально-правового статусу людини (особи), її груп та асоціацій, зокрема:

- під час науково-дослідної роботи для подальших наукових розробок щодо дослідження ролі муніципалізму в становленні національної моделі місцевого самоврядування, а також конституційно-правових аспектів її формування та реалізації, включаючи формування муніципально-правового статусу людини; для вдосконалення конституційно-правового статусу інституту локальної демократії, супроводження й забезпечення цих процесів із залученням міжнародних договірних норм і стандартів у сфері локальної демократії;

- в освітньому процесі при викладанні навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Теорія держави і права», «Історія держави та права зарубіжних країн», «Конституційне право України», «Порівняльне конституційне право», «Муніципальне право України», «Порівняльне муніципальне право», «Міжнародне публічне право», «Міжнародний захист прав і свобод людини», «Міжнародно-правові механізми захисту прав людини»,

«Право Європейського Союзу», «Право Ради Європи» та ін., а також при розробленні навчальних і навчально-методичних посібників, підручників тощо;

- у процесі правотворчості з метою розвитку й вдосконалення національного законодавства у сфері локальної демократії, зокрема втілення нових форм безпосередньої демократії в межах територіальної громади, які починають активно застосовуватися в європейському і світовому муніципалізмі, а також у національній системі захисту прав людини і громадянина;

- у процесі правозастосування для розуміння та вдосконалення матеріальних і процесуальних правових норм національного законодавства в профільній сфері, включаючи реалізацію належної конституційно-нормативної суб'єктності територіальної громади, прав і свобод людини на рівнях локального соціуму і держави, а також процедури імплементації міжнародних зобов'язань держави з питань становлення й розвитку системи місцевого самоврядування на теренах держави, реалізації прав і свобод людини, уніфікації практики застосування відповідних міжнародних стандартів і національного законодавства у сфері локальної демократії;

- під час правозахисної та правопросвітницької роботи для підвищення правосвідомості правової культури, формування муніципальної свідомості і правосвідомості, основоположних засад муніципальної культури жителів – членів територіальної громади, представників інституцій громадянського суспільства, а також муніципальних службовців, розробників тематичних лекцій, семінарів, інтерактивних занять із цієї тематики для муніципальної громадськості та широких верств населення.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність у цілому, оформлення. Заслугує схвалення структура дисертації, в якій у логічній послідовності від загального до окремого, у межах анотації, вступу, трьох розділів, структурованих на 10 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатка. Загальний обсяг роботи становить 231 сторінку, з яких 203 сторінки припадає на основний текст. Список використаних джерел налічує 212 найменувань і займає 24 сторінки.

Перший розділ дисертації *«Становлення і розвиток муніципалізму: історико-теоретичні передумови»* присвячено дослідженню еволюції уявлень про природу муніципалізму в ракурсі світової та вітчизняної юриспруденції, виявленню особливостей сучасних наукових інтерпретацій поняття «муніципалізм», аналізу муніципалізму як соціальної та правової цінності, характеристиці муніципалізму як детермінанти розвитку демократичної правової державності.

Доведено, що «розгляд теоретичних засад формування, становлення, розвитку й вдосконалення муніципалізму» необхідно здійснювати, з одного боку, у контексті його локального вимірювання, а з другого – розглядати через призму дихотомії «локальне / глобальне», зважаючи на його глобалістський потенціал.

Продемонстровано, що тільки у своїй єдності національні та міжнародні аспекти в розумінні сутності муніципалізму надають змогу стверджувати про існування цього явища не лише як привабливої концептуально-праксеологічної моделі, а й як об'єктивної реальності, що має аксіологічно-наративні,

структурно-інституціональні, конститутивні, законодавчо-нормативні, функціонально-телеологічні, історичні, національні та ментально-конотаційні параметри, які шляхом еволюції утворилися під впливом відповідних самоврядно-демократичних ідей та принципів.

Наголошено, що «врахування характерологічних змістовних, функціональних, наративних, конотаційних, контекстуальних та ідентифікаційних рис природи сучасного муніципалізму надає можливість визначити, осмислити та зрозуміти системні критерії, що формують, детермінують, актуалізують і трансформують досліджуване явище в сучасний період розвитку демократичної держави».

Показано, що «орієнтири формування й функціонування сучасного муніципалізму, які становлять систему соціально-нормативних координат, мають суттєве ціннісне (аксіологічне) та принципове (засадниче) значення. Тому, допоки в кожній територіальній громаді й органі місцевого самоврядування відповідні цінності та принципи не знайдуть свого всебічного визнання й практичного втілення, місцеве самоврядування залишатиметься лише привабливою демократичною декларацією, а його процедурно-технологічні досягнення і потенціал – без належної реалізації, якщо їх не буде підкріплено індивідуальною, груповою та колективною мотивацією жителів – членів територіальної громади».

Другий розділ дисертації «Міжнародний та національний досвід організаційно-правового забезпечення муніципалізму» присвячено вивченню

міжнародно-правового компоненту муніципалізму та його значення для місцевого самоврядування в Україні, розкриттю особливостей легалізації муніципалізму в Україні, всебічній характеристиці територіальної громади як суб'єкта місцевого самоврядування та основи муніципалізму в контексті позитивного права України, з'ясуванню ролі організаційної діяльності органів місцевого самоврядування в реалізації муніципалізму в Україні.

Аргументовано показано, що у сучасному міжнародному публічному праві фактично склалася парадигма сприйняття державами міжнародних правових стандартів місцевого самоврядування, які, з одного боку, є засадничими принципами локальної демократії, у яких узагальнено західний (європейський) досвід муніципальної діяльності та муніципального будівництва, а з другого – цінностями муніципалізму, що мають бути сприйняті Україною як державою, яка розвиває свої інституції в контексті європейської правової традиції та культури.

Доведено, що муніципалізм втілюється саме за рахунок нормативно-технологічного процесу легалізаційної діяльності, його належного нормативно-організаційного та нормативно-технологічного супроводження й забезпечення.

З'ясовано, що універсальний характер територіальної людської спільноти – громади – полягає в тому, що в умовах демократичної правової державності та демократизації суспільного й державного життя вона трансформується у повноцінного суб'єкта конституційного й муніципального права, одночасно виконуючи роль і спільноти (територіальної громади), і локального соціуму. Зокрема, а) вона водночас репрезентує як спільноту, так і сформований на її

основі локальний соціум у вигляді територіальної громади; б) у межах її існування вирішуються не лише питання місцевого значення (ст. 140 Конституції України) (соціуму), а й питання індивідуального, групового та колективного значення для людини (спільноти); в) вона охоплює механізми формування, реалізації й постійного оновлення публічної влади, форм народовладдя та самоорганізації через використання демократичних принципів, методів і форм.

Встановлено, що правосуб'єктність територіальної громади формує її інституційну спроможність, що надає можливість мешканцям територіальної громади існувати та функціонувати як реальний, а не декларативний суб'єкт права, належний суб'єкт конституційного права, первинний суб'єкт муніципального права та визначальний суб'єкт феноменології муніципалізму.

Констатовано, що організаційні засади муніципалізму охоплюють не лише стратегічні напрями становлення й розвитку інституту місцевого самоврядування у його структурно-інституційному, суб'єктно-об'єктному, компетенційно-нормативному, ресурсному та інших контекстах в умовах демократичної правової державності, а й відповідні організаційно-технологічні підходи до належної й оптимальної реалізації цих напрямів. Ці підходи ґрунтуються на системній організаційній діяльності органів місцевого самоврядування. При цьому, де-факто, організаційні основи місцевого самоврядування охоплюють саме таку діяльність, що й лежить в основі організаційних засад муніципалізму. Останні мають ширший і багатовимірний характер як в інституційному контексті формування, так і в праксеологічно-методологічному, парадигмальному, архетипному, типізованому, стереотипному, а водночас – творчо-лапідарному та креативно-функціональному контекстах реалізації. Утім, саме такий підхід дає нам змогу осмислювати організаційні засади муніципалізму лише у вузькому аспекті.

Показано, що управлінська діяльність виконавчих органів місцевого самоврядування зазвичай здійснюється у відповідних організаційних формах, які можуть мати як неправовий, так і правовий характер. Вони, відповідно, виступають у вигляді організаційних або організаційно-правових форм діяльності органів місцевого самоврядування. Організаційні форми діяльності органів публічної влади – тобто ті, що часто не передбачені правовими нормами, але сформувалися історично, технологічно й ресурсно та вже стали звичними у практиці управління – слід розглядати як перевірені, результативні й ефективні форми реалізації управлінських рішень. Вони є відповідними процесуальними діями й поведінковими стереотипами, що здійснюються уповноваженими суб'єктами (виконавчими органами місцевого самоврядування, їхнім апаратом) і сприяють виконанню функцій органів публічного управління, забезпечуючи їхню процесуальну форму та легітимність.

В межах третього розділу дисертації **«Перспективи інновації муніципалізму в Україні»** розкрито вплив та значення муніципальної реформи для модернізації муніципалізму в Україні, а також охарактеризовано розвиток нормативної основи місцевого самоврядування, як умову подальшої інновації муніципалізму в Україні.

Звернута увага на те, що осмислення перспектив інновації муніципалізму в Україні вказує на таке.

Саме муніципалізм, на якому ґрунтується державна муніципальна правова політика, виступає своєрідним тригером для реалізації муніципальної реформи в Україні.

Під муніципальною реформою слід розуміти специфічну, телеологічно обумовлену правотворчу діяльність органів публічної влади, спрямовану на реновацію локального соціуму у формі територіальної громади, яка існує та функціонує у сфері місцевого самоврядування в умовах повсякденного життя. Метою цієї діяльності є втілення основоположних засад муніципалізму.

Муніципалізм – це структуроутворювальний елемент і телеологічний концепт муніципальної реформи, поведінково-діяльнісна парадигма органів публічної самоврядної (муніципальної) влади. Саме задля досягнення та реалізації його основоположних засад і здійснюється муніципальна реформа.

Доведено, що в процесі дослідження співвідношення між муніципальною реформою та муніципалізмом формується процесуально-процедурний ланцюг із телеологічним супроводом і функціонально-динамічними настановами реалізації. Його можна відобразити так: (а) основоположні засади (принципи) муніципалізму, (б) на яких ґрунтується державна муніципальна правова політика, (в) що реалізується через муніципальне реформування.

У наведеному ланцюгу, що потребує свого організаційно-нормативного супроводження і забезпечення:

а) основоположні засади (принципи) муніципалізму відіграють роль первинного предмета й об'єкта впливу, які мають бути втілені в повсякденну діяльність органів місцевого самоврядування. Саме ці органи визнають, легалізують, охороняють і захищають відповідні профільні принципи, а також сприяють їхній практичній реалізації;

б) державна муніципальна правова політика виступає як основоположний організаційний засіб і стратегічний нормативно-плановий феномен. У її межах закріплюються засади майбутнього реформування інституту місцевого самоврядування в державі шляхом реалізації системи конкретних заходів із визначенням їхньої сутності, телеологічних домінант, виконавців та строків виконання (системно-проспективний чинник);

в) муніципальне реформування є, власне, муніципальною реформою – сукупністю організаційної та нормативної діяльності нормативно-законодавчого характеру. Вона реалізує зазначені заходи державної муніципальної правової політики через діяльність органів виконавчої влади, які використовують управлінсько-інструментальні та технологічно обумовлені концепти, принципи, методи, заходи й норми. Усе це має на меті практичне формування нової муніципальної реальності, що базується на оновленому законодавстві, а фактично – на основоположних засадах муніципалізму.

Констатовано, що в межах місцевого самоврядування сходяться, органічно поєднуються, взаємодіють, розвиваються та вдосконалюються, детермінуючи одна одну, стратегічні ознаки й основоположні настанови демократичної правової державності. Йдеться про людину, її права та свободи, життєві прагнення, потреби й інтереси, середовище існування, повсякденне

життя, взаємини з іншими людьми та органами публічної влади. Усі ці елементи об'єднуються в єдиний конгломерат суспільних, індивідуальних, групових і колективних відносин.

Визначено актуальні напрями вдосконалення правового статусу місцевого самоврядування як необхідного елемента не лише демократичної правової державності, а й основоположного складника муніципалізму. Ці напрями уособлюються у вигляді відповідних блоків питань і завдань, вирішення яких має супроводжуватися адекватною організаційною діяльністю з боку органів публічної (державної та муніципальної) влади, а також оптимальним нормативним регулюванням, передусім на рівні законодавства. Метою такого нормативного забезпечення є втілення в національне конституційне та муніципальне право України основоположних настанов муніципалізму.

Дискусійні положення дисертації та зауваження щодо її змісту. Поруч із очевидними позитивними моментами, проведений аналіз дисертаційного дослідження вказує на те, що деякі викладені положення мають дискусійний характер та вимагають додаткового обґрунтування та пояснення під час захисту в т.ч.:

1) на сторінці 41 дисертаційної роботи авторкою робиться наголос на тому, що «... легальність місцевого самоврядування, а отже, й муніципалізму, ґрунтується на конституційно-правовому та законодавчому визнанні інституту локальної демократії. Вона передбачає формування юридичної бази офіційно визнаної системи суб'єктів і органів місцевого самоврядування, формування їхньої компетенційної бази, а також легалізацію організаційних, організаційно-правових форм та управлінських механізмів реалізації місцевого самоврядування в межах територіальної громади, в умовах звичайної повсякденності». Не заперечуючи такого підходу авторки, все ж таки, необхідно звернути увагу на положення п. 9 ч. 2 ст. 4 «Учасники правотворчої діяльності» Закону України «Про правотворчу діяльність» від 24 серпня 2023 року № 3354-ІХ, відповідно до якого, до числа суб'єктів правотворчої діяльності належить територіальна громада на місцевому референдумі. Про те, як слідує з аналізу змісту дисертаційного дослідження, роль територіальних громад, як суб'єктів правотворчої діяльності на місцевому референдумі в роботі не досліджувалась.

В контексті загальної проблематики муніципалізму зазначене питання має важливе значення для забезпечення локальної демократії, що має бути враховано авторкою у її подальших наукових пошуках у царині муніципалізму.

2) досліджуючи природу муніципалізму, в роботі в контексті юридичної чистоти, необхідно було дотримуватися офіційної юридичної термінології, існуючої в Україні, а не вживати певні фігуральні вислови. Зокрема, на сторінці 81 дисертації, дисертантка вказує, що «... на місцевому (муніципальному) рівні суспільства члени регіональної громади безпосередньо обирають органи місцевого самоврядування – муніципальну раду, сільських, муніципальних та міських голів, а також голову об'єднаної громади. Крім того, вони впливають на формування виконавчих органів кожної ради через демократичні процедури призначення або виборів» Своєю чергою, законодавство України, насамперед, «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР

не оперує терміном «муніципальна рада». Офіційна термінологія зазначеного Закону (ст. 1) не включає наведене поняття.

3) на сторінці 96 авторкою наголошується на тому, що «... суттєве зростання міжнародно-правового компоненту муніципалізму, скерованого на визнання і легалізацію цієї важливої категорії, обґрунтовується в т.ч. такою тенденцією, як те, що він виступає як органічна частина національного та глобального конституціоналізму». Водночас, як слідує із аналізу змісту дисертаційного дослідження, який смисл вкладається в словосполучення «глобальний конституціоналізм» в роботі не наведено. За цих обставин потребує під час публічного захисту дисертації визначення авторського підходу щодо розуміння поняття «глобальний конституціоналізм».

Водночас, підсумовуючи наведене вище, необхідно зазначити, що представлені зауваження та дискусійні положення лише підкреслюють складність поставлених дослідницьких задач та актуальність досліджуваної проблематики, а отже, жодним чином не впливають на загальне позитивне враження від рецензованої наукової роботи.

ВИСНОВОК

Дисертація «Муніципалізм як концепт: загальнотеоретичне дослідження» виконана на високому науково-теоретичному рівні. Сформульовані положення викладено в логічній послідовності, усі висновки отримали належну та достатню аргументацію, є методологічно обґрунтованими.

За своїм змістом наукове дослідження Посторонки Інни Георгіївни «Муніципалізм як концепт: загальнотеоретичне дослідження» відповідає обраній спеціальності 081 – «Право». Робота пройшла необхідну апробацію.

Дисертація є завершеною науковою роботою, в якій відсутні порушення академічної доброчесності. Її оформлення відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами та доповненнями).

На підставі викладеного, вважаю, що дисертація Посторонки Інни Георгіївни «Муніципалізм як концепт: загальнотеоретичне дослідження», подана на здобуття ступеня доктора філософії, відповідає усім вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її авторка – Посторонка Інна Георгіївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 – «Право» зі спеціальності 081 – «Право».

Офіційний опонент:

**доцент, кандидат юридичних наук,
доцент кафедри державного будівництва
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого**

Валерій ВЕЛИЧКО